

KÂŞİFLİK

İnalı Mehmed Ali Paşa'nın Mısır'a vali tayininden (1805) sonra kâşiflik müessesesi ilga edilmiş ve eyalet valilerce yönetilen vilâyetlere, 1826'da ise idarecileri memur olarak anılan memuriyetlere ayrılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 4, s. 224; nr.12, s. 276; nr. 22, s. 184, 340; nr. 24, s. 119, 322; nr. 26, s. 263; nr. 57, s. 216; nr. 59, s. 38; nr. 67, s. 124; nr. 75, s. 18; BA, İbnülemin, nr. 680; BA, KK, nr. 75, s. 1826; nr. 79, s. 204, 230, 355; nr. 90, s. 168; nr. 226, s. 36; nr. 229, s. 228; BA, MAD, nr. 4116, s. 69; Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ*, IV, 24, 26-27, 64-66; Makrizî, *es-Sülûk*, Kahire 1970-71, I, 829; II, 296, 466, 657, 724, 752, 770, 850-852, 899-901, 910; Halîl b. Şâhin, *Zübde-tü Keşfi'l-memâlik*, Paris 1894, s. 128, 130; İbn Taşrîberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IV, 481, 568, 574, 669, 678, 866-867; XIII, 75; XIV, 10, 174, 261, 346; XV, 301, 318; Hatîb el-Cevherî, *Nüzhetü'n-nüfus ve'l-ebdân fi tevârihi'z-zamân* (nşr. Hasan Habeşî), Kahire 1970-73, I, 119, 159, 359; II, 138, 285, 330; III, 376; İbn İyâs, *Bedâ'î'u'z-zühûr*, IV, 25, 47, 49, 99; V, 90, 139, 160; İbn Zünbül, *Târihu's-Sultân Selim Han ma'a's-Sultân el-Gavri*, Kahire 1278, s. 114; Sâfi Mustafa, *Zübdetü'l-tevârih*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2428, vr. 109^b-110^b; Diyarbekrî Abdüssamed b. Seyyidî Ali b. Dâvûd, *Nevâdirü'l-tevârih*, Millet Ktp., Ali Emîrî Efendi, Tarih, nr. 596, vr. 377^b, 398^{a-b}, 428^b vd.; Barkan, *Kanunlar*, s. 355, 360 vd., 375-377, 380 vd.; S. J. Shaw, *The Financial and Administrative Organization and Development of Ottoman Egypt: 1517-1798*, Princeton 1962, s. 15, 27-35, 52, 60, 62, 361; a.mlf., "Landholding and Land-tax Revenues in Ottoman Egypt", *Political and Social Change in Modern Egypt* (ed. P. M. Holt), London 1968, s. 91-103; Muhammed Remzî, *el-Kâmûsü'l-coğrâfi*, Kahire 1963, IV, 7, 15; Abdürrahîm Abdurrahman Abdürrahîm, *er-Rifû'l-Mısri fi'l-karni's-şâmin 'aşer*, Kahire 1974, s. 13-15, 114, 115; Seyyid Muhammed es-Seyyid, *XVI. Asırda Mısır Eyaleti*, İstanbul 1990, s. 38, 67, 82-83, 95-114, 133, 157-165.

SEYYİD MUHAMMED ES-SEYYİD

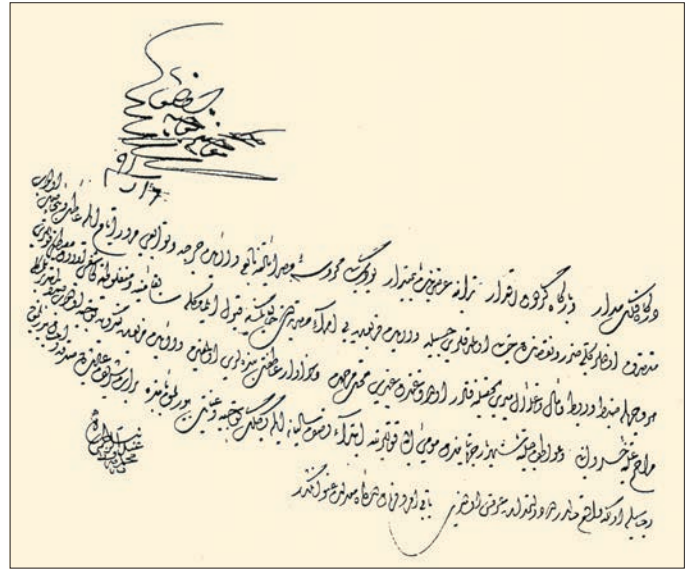
KÂŞİFÜLGİTÂ, Ahmed b. Ali

(أحمد بن علي كاشف الغطاء)

Kâşifü'l-gitâ' Ahmed b. Ali
b. Rızâ en-Necefî
(1875-1926)

Merci-i taklid Şii âlimi.

Necef'te doğdu. Burada ilim ve dinî önderlikle tanınan ailesinin diğer fertleri gibi dedesinin dedesi Ca'fer b. Hızır Kâşifülgitâ'nın lakabıyla anılır. İlk öğrenimini Necef'te gördükten sonra amcası Mûsâ b. Rızâ ile birlikte Sâmerrâ'ya gitti; uzun yıllar burada tahsilini sürdürüp memleketine döndü. Hocaları arasında Âgâ Rızâ Hemedânî, Ahund Molla Horasânî, Mu-

Mısır'da
Circe
vilâyetinin
Kâşif
Mustafa'ya
verilmesiyle
ilgili arz
(BA, İE, nr. 680)

hammed Kâzım Tabâtabâi Yezdî ve Mirza Hüseyin Halîl gibi âlimler bulunmaktadır. Özellikle dönemin tartışmasız Şii lideri olan hocası Tabâtabâi kendisine büyük değer verir, müctehid ve merci-i taklîd olduğunu belirterek dinî problemleri ve anlaşmazlıkları halletmesi için ona gönderirdi. Kâşifülgitâ, İran Meşrutiyet İnkılabı'na (1906) karşı çıkan bu hocasının yanında yer aldı ve 1919 yılında Tabâtabâi'nin vefatı üzerine Necef'te Muhammed Hüseyin Nâinî, Seyyid Ebül-Hasan İsfahânî ve diğer âlimlerin varlığına rağmen Irak kabilelerinin önemli bir kısmı, İran ve Afganistan'da bazı Şii kesimler tarafından merci-i taklîd olarak tanındı. Irak'ta Arap ve Fars asıllı Şii müctehidleri arasındaki liderlik yarışında İranlı Nâinî ve İsfahânî'ye karşı Arap Şii'leri'nin başında bulunan Ahmed Kâşifülgitâ 30 Haziran 1926'da Bağdat'ta vefat etti, cenazesi Necef'e götürülerek oradaki aile kabristanına defnedildi.

Eserleri. 1. *Sefinetü'n-necât* (Necef 1338, kardeşi M. Hüseyin Kâşifülgitâ'nın hâşiyesiyle birlikte 1355-1356, 1364). I. cildi ibadetlere, II. cildi akidlere dair olup Muhsin el-Garevî tarafından *'Aynü'l-ḥayât* adıyla Farsça'ya çevrilmiş ve kardeşi Muhammed Hüseyin Kâşifülgitâ'nın hâşiyesiyle birlikte basılmıştır (Bombay 1340-1341). 2. *Aḥsenü'l-hadiş fi aḥkâmi'l-mevâriş* (Necef 1341). 3. *Kalâ'idü'd-dürrer fi menâsiki men ḥacce va'temer* (Bağdat 1344; Necef 1343, 1367). 4. *Hâşiye (ta'lîka) 'ale'l-'Urveti'l-vüşkâ*. Hocası Tabâtabâi'nin eseri üzerine yazılmış bir hâşiye olup ilk cildi kardeşi Muhammed Hüseyin Kâşifülgitâ'nın hâşiyesinin başında yayımlanmıştır (Necef 1367). Ahmed

Kâşifülgitâ ayrıca Şeyh Murtazâ Ensârî'nin *Ferâ'idü'l-uşûl*'üne bir hâşiye yazmıştır (Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zer'â*, VI, 153).

BİBLİYOGRAFYA :

Tebrizî, *Reyhânetü'l-edeb*, V, 23; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zer'â ilâ teşâfi'i's-Şi'a*, Beyrut 1403/1983, I, 287; VI, 153; XII, 198; XV, 370; XVII, 162; a.mlf., *Tabakâtü a'lâmi's-Şi'a*, Meşhed 1404, I/1, s. 112; Muhammed Hırzüddin, *Ma'ârifü'r-ricâl* (nşr. M. Hüseyin Hırzüddin), Kum 1405, I, 88-89; Ca'fer Bâkir Âli-i Mahbûbe, *Mâzi'n-Necef ve hâziruḥâ*, Beyrut 1406/1986, III, 126-130; M. Hâdî el-Emînî, *Mu'cemü ricâli'l-fikr ve'l-edeb fi'n-Necef ḥilâle elf 'âm*, [baskı yeri yok] 1413/1992 (el-Câmiatü'n-Necefîyyetü'l-kübrâ), III, 1036-1037; M. Mehdî el-Müsevî, *Aḥsenü'l-ved'â fi terâcimi eşeri müctehidi's-Şi'a*, Beyrut 1413/1993, II, 67-68; İshak Nakkaş, *Şi'atü'l-'Irâk* (trc. Abdülilâh en-Nuaymî), Dımaşk 1996, s. 41, 147, 158-159, 276-277, 280, 442.

AHMET ÖZEL

KÂŞİFÜLGİTÂ, Ca'fer b. Hızır

(جعفر بن خضر كاشف الغطاء)

Kâşifü'l-gitâ' Ca'fer b. Hızır
b. Yahyâ en-Necefî
(ö. 1228/1813)

Merci-i taklid Şii âlimi.

1156'da (1743) Necef'te doğdu. Arap asıllı Benî Mâlik kabilesine mensup olan babası, Hille'nin Cenâce veya Cenâciye (Kanâkiye) köyünden Necef'e göç eden tanınmış bir âlimdi. Ca'fer burada ve Kerbelâ'da tahsil gördü. İlk eğitimini babasından aldıktan sonra Muhammed Mehdî Fütûnî, Muhammed Taki-i Devrakî, Muhammed Bâkir Vahîd Bihbehânî, Bahrülülûm-i Tabâtabâi gibi âlimlerin derslerini